

Válečné události první světové války

vyprávění Josefa Koptiše vyšlo v Hlase Nadějkova (č. 3, rok 1994)

Jako důvod k zahájení první světové války našlo si bývalé rakousko-uherské mocnářství to, že byl zavražděn v Sarajevu následník trůnu.

Právě 26. července 1914 byla vyhlášena mobilisace všech vojáků v záloze do stáří 30 roků.

V Nadějkově právě byla Anenská pouť, hudby hrály ve dvou hostincích, tančilo se, vše v nejlepším veselí, když přijelo auto s mobilisačními vyhláškami hlásajícími, že všichni vojáci v záloze do stáří 30 roků do 24 hodin musí nastoupit vojenskou službu u svých vojenských těles. Pokud se pamatují, byli právě na vzdáleně aktivní vojáci: Josef Fara z Bezděkova a František Bartoň ze Šich. Vesce. Tito dva ihned opustili taneční sál, hudba zahrála ještě na rozloučenou několik písniček a bylo po pouti.

Situace byla však naprosto jiná. Na pomoc Srbsku vyhlásilo Rusko válku Rakousku a Vilémovu Německu, Německo Srbsku, pak se připojila Francie, která rovněž vyhlásila válku Rakousku a Německu, v roce 1915 rovněž pak Itálie, která vypověděla dohodu Rakousku; a válka trvala dále. Na straně Rakouska-Uherska se postupně připojili: Německo a Turecko. Na straně Srbska postupně byli spojenci: Rusko, Francie, Rumunsko, Anglie a Amerika, takže nastala zuřivá válka. Válečné zbraně nebyly takové techniky jako dnešní, ale na tehdejší dobu technika dosti vyspělá na zabíjení lidí.

Nastala zákopová válka, kterou již vedli Japonci v rusko-japonské válce roku 1896, kde jako první Japonci objevili zákopy, ovšem tehdy zákop velice mělký. Zákopy se zhotovovaly tehdy, když se nepřítel zastavil a kladl odpor. V takových zákopech byli rozmístěni vojáci většinou pěšáci a kulometčíci. Z takových zákopů vytlačil nepřítel vojáky jedině dělostřeleckou palbou, a když ani to nepomáhalo, zteči vyklidili zákopy tzv. šturmpataliony, které útočily s nasazenými bodáky a ručními granáty.

Jednotlivé vojenské jednotky se tehdy pozůstávaly:

Jako prvá přicházela v úvahu vždy pěchota, dále dělostřelectvo, jízda, a to dragouni, huláni a husaři, pak byli pionýři a saperáci, což znamenalo ženijní vojsko, které se skládalo ze zákopníků a ženistů, kteří obyčejně stavěli mosty přes řeky apod. Jízda později vůbec v této válce zanikla, protože jezdec byl velikým terčem, koní ubývalo, a tak koně se používali jen na převoz děl, náboj a zásobování.

Tankové vojsko ani tanky tehdy nebyly. Letectvo bylo tehdy ještě na nízké úrovni a jeho zásahy v bojích se téměř nevyskytovaly. Pouze ojedinelé letadlo, nejvýše v počtu 5, přeletělo blízko fronty nepřátelské zákopy a shodilo někdy na nepřítele tzv. špenroury, které sice měly také účinek na rozptýlení vojska, ale mnoho účinku pro ničení nepřítele nemělo. Bylo sensací, když na jaře 1918 přeletěla v noci nad Vídeň 2 italská letadla a naházela letáky v německém znění, aby zanechal nepřítel tj. Rakousko se svými spojenci války, neboť je pro ně stejně prohraná.

Rakouská armáda byla špatně živena i oděna, kdežto říšští Němci byli oblékáni a živeni velice dobře. Téměř od počátku zahájení války vojska českých pluků hleděla se válčení zbavit a jakmile byla příležitost, přecházela do zajetí v Srbsku, Rusku a Francii. Tak ku příkladu celý prapor vojska od 102. pluku benešovského přešel do Ruska v místech u Humenného na Slovensku i s plukovní hudbou. Češi nechtěli za Rakousko vůbec bojovat.

Stalo se v Bekešcábě v Maďarsku, kde byl za této války umístěn 102. pěší pluk benešovský, že strážný voják honvédského 101. pluku stojící u silnice před strážní budkou zvedl ruce vzhůru, čímž provokativně naznačil, že Češi jsou zrádci rakousko-uherské říše. Velitel pochodující kompanie (roty) tehdejší poručík Šourek od Příbrami nechal rotu zastavit, ihned zakročil a strážný maďarského pluku musel být ze stráže odstraněn a byl za tento čin zavřen.

Vojáci české národnosti, zvláště na italské frontě, způsobovali si sami zranění, aby se dostali z fronty do nemocnic apod. a vyhnuli se bojům na frontě. Italská a francouzská fronta byly mnohem horší jak fronta na ruském bojišti a skoro všechny útvary české byly zasazovány pro zradu na jiné fronty, ale ne na ruskou. Dělostřelecká palba nepřátel byla strašlivá a trvala nepřetržitě na některých úsecích i 14 dní. Byl to tzv. tromelfauer. Nejen granáty, šrapnely, ale zvláště kamením byly způsobovány těžká zranění a zabíjení vojáků. Střelivo do pušek i kulometů bylo ráže 8 mm. Dělostřelectvo mělo děla ráže 8 cm, 10 cm, 15 cm a 18 cm.

Odvody k vojsku byly tzv. rabování lidí. Tak hned na podzim byl předčasně volán ročník 1894, na jaře 1915 a krátce na to ročník 1896, rovněž k novým odvodům byli povoláni nevojáci do věku 36 roků, ročník 1897 na podzim roku 1915, pak v březnu 1916 všichni nevojáci do věku 50 roků a jako nejmladší ročník 1898 nastupoval vojenskou službu 11. května 1916, mezi nimiž jsem byl i já.

Nastoupil jsem ku 102. pěšímu pluku Benešov, ale během 10 dní, aniž jsme obdrželi uniformy, převezli nás do Bekesčaby v Uhrách, kde byl celý pluk 102. V Bekesčabě jsme obdrželi výstroj a výzbroj, ovšem výzbroj bez nábojů. Pušky na výcvik jsme obdrželi ruské, které rakouská armáda ukořistila ruskému vojsku. Asi po 3 týdnech jsme tyto pušky odevzdali dobře vyčištěné a nakonservované a dostali jsme tzv. vendlovky na 1 náboj ráže 10 mm. 2 těchto jsme prvně stříleli na střelnici do terčů. Tyto jsme opět asi po 4 týdnech odevzdali a obdrželi jsme pušky vzoru Manlicher model 95.

Jako dobrý voják Švejk jsem také činil vše možné, abych se vyhnul frontě, a proto jsem byl trubačem, tedy tzv. ulejkem. Přesto na podzim v roce 1917 jsem musel odejti s polní rotou tzv. marškompanií na italskou frontu. Tam jsem zase hledal ulejkku, kde se dalo. Tak jsem krátce byl přidělen ve frontě na výkopy tzv. kaveren, tj. podzemních krytů, kam se ukrývalo vojsko při dělostřelecké palbě. Tam mě ale dlouho nenechali a šel jsem zpět ku své kompanii. Náš prapor se nacházel na řece Piavě proti Trevisu. Byla to 13. ofensiva podniknutá Rakušany, která ztroskotala, a byli jsme nahnáni zpět za řeku Piavu. To bylo někdy v červnu 1918.

V té době již se tvořily v Itálii čs. legie a 39. pluk výzvědný ital. legii měl rozvědčíky na frontě proti Rakousku. Jak se nepřítel - Italové dověděli, že budeme střídat ve frontě maďarské vojsko a polské, není mně známo, ale jisté je, že nepřítel měl dobré zprávy. Byly z letadel házeny letáky, že my Češi 102. pěš. pluku budeme střídat Maďary a Poláky, abychom nestříleli a že po nás Italové také nebudou střílet. Proto stanovené vystřídání Maďarů a Poláků bylo odvoláno, ale přesto jsme je přece kolem 1. srpna 1918 vystřídali.

V místech, kde jsme se nacházeli, tvořila Piava 7 proudů a byl tam ostrov zvaný Kapelo di Skorze. Byl zdánlivý klid a nestřílelo se. Hned při prvé polní strážce byli jsme 4 jako spojka u samého řečiště. Nevím, jak se to stalo, ale všichni jsme včetně velitele svobodníka Soldáta z Opařan zaspali a probudili se, když se rozednívalo. Právě jsme byli vzdáleni od italských zákopů přes řeku Piavu asi 50 až 60 m. Přikrčení k zemi jsme se chtěli stáhnouti dozadu, když jsme byli italskými

vojáky zpozorováni. Jeden česky na nás volal, abychom nestříleli, že oni také nebudou střílet po nás, že vědí, že jsme Češi, a když svobodník Soldát jim odpověděl, tak italský legionář na nás volal, abychom přešli na druhou stranu k Italům. Vysvětlili jsme, že to není možné, neboť jsme zezadu hlídáni a svobodník Soldát řekl, aby si pro nás přišli sami. S tím onen legionář souhlasil a ptal se, kterou noc budeme zase tam ve službě, že si pro nás přijdou. Svobodník Soldát řekl, že pozítří v noci budeme zase mít službu asi v oněch místech. Tím jsme domluvili a stáhli se zpět k naší rotě.

Nastoupili jsme pak druhou službu pozítří, to bylo 13. srpna 1918 večer, do služby, ale ne jako spojka, ale polní stráž, která konala službu v samé špici ostrova. Ostrov byl sice zarostlý keří, ale vše bylo dělostřelci rozbito. Před touto službou Italové každou noc osvětlovali světlomety frontu a dělostřelci střílívali dál za frontu, ale tuto noc ze 13. na 14. 8. 1918 již od večera byla úplně tichá noc, bez osvětlení, a to my tři vojíni - já, Valík a Kučera z Moravy - jsme tušili, že přichází naše přání a že se něco chystá. Právě o 1/2 12 v noci zaslechli jsme pojednou všichni výstřel z pušky a hned na to se od druhé rakouské polní stráže ozval rachot kulometu. Na to zazněl italský povel a následovala salva z pušek italských. Pak ještě někdo z druhé polní stráže hodil ruční granát a nastalo opět dlouhé ticho. Co se vlastně dělo, jsme na naší polní stráži vůbec nevěděli.

U naší polní stráže byli dva kaprálové (desátníci a to Červ od Vlašimi a druhý Renner, poštmistr od Příbrami) a jeden svobodník, jehož jméno mně vyšlo z paměti. naše polní stráž včetně velitele Reneva měla 28 mužů, ale když desátník Červ posílal kteréhokoliv vojína, aby se šel přesvědčit, co se u druhé polní stráže děje, nezískal pro tuto službu ani jednoho.

Když se počalo svítat, zezadu se k nám doplazili dva vojíni a to jednorocní dobrovolníci - desátník Procházka, syn lékaře z Milevska, a jeden svobodník neznámého jména. Tito šli přezkoušet, co se vlastně děje, a měli poslati dozadu velitelství zprávy. Opět nikoho nezískali, kdo by šel se zprávou dozadu, neboť již jsme všichni čekali, kdy se objeví Italové a nás si vezmou. Desátník Červ posílal se zprávou dozadu i mě, ale já odmítl odvoláváje se na to, že jsem celou noc držel službu u řečiště. Desátník Červ prohlásil, že by měl právo mě i zastřelit na místě pro neuposlechnutí rozkazu, ale já přesto nešel nikam a on, že tedy půjde sám. Učinil několik kroků a spatřil, že za námi jsou již italští vojáci, a proto, aniž ho spatřili, se vrátil a čekali jsme, co bude dále.

Musím uvést ještě, že ihned v noci, jak ustala palba z pušek a kulometu (z naší polní stráže nevystřelil nikdo), ale vzadu za námi některý z důstojníků vystřelil červenou raketu a nastala dělostřelecká rakouská palba, která přímo ohrožovala naši polní stráž. Za chvíli byla vystřelena zelená raketa a opět červená, čímž bylo rakouské dělostřelectvo popleteno a pálilo přímo do nás, ovšem nebyl nikdo ani zabit ani raněn. Italové stříleli proto hlouběji do rakouských posic rovněž děly. Každý z nás zalezl do díry od děl. granátů, pomalu dělostřelecká palba přestávala a my celá polní stráž jsme usnuli jako blaničtí rytíři. Teprve v půl jedenácté 14. 8. 1918 zezadu přišli Italové (oddíl barsag-riérů) a křičeli italsky, abychom zvedli ruce. Všichni do jednoho jsme nastoupili do řeky se zdviženýma rukama. Já si zapomněl v díře batoh, v němž jsem měl kousek chleba a polní láhev, v níž byl zbytek brandy černé kávy. Požádal jsem poručíka Italů, aby mně dovolil vrátit se pro batoh, a poněvadž jsem italsky neuměl nic, ukázal jsem na jeho chlebník se slovy: "Prego sifiore". On však v domnění, že sahám po petardě (ručním granátu), které v chlebníku měl, namířil na mě pistolí, ale já již měl opět ruce zdviženy. Tak se ptal druhých, co chci, a některý z vojínů mu vysvětlil, o co jde. Zasmál se, já také a on svolil. Jeden voják šel se mnou, bylo to asi 15 kroků, já si vzal batoh a podal jsem mu moji pušku. Prohlédl ji a ukazoval poručíkovi, že je rezavá jako

liška. Vyňali z ni závěr a také v hlavni našli rez, tak mě poplácal poručík po zádech a řekl italsky, že jsem dobrá voják, který nestřílel snad nikdy z této pušky.

Nato jsme byli vedeni k řece, kde již do rána měli italští vojáci vykopány nové zákopy. Odebírali nám kapesní nože a dávali nám chleba a suchary a my hladoví jako vlci jedli a oni se nám smáli. Nato přiletěla dvě rakouská letadla ve výši asi 100 m a shazovala výbušniny nad řekou a do nových italských zákopů, ale z nás nebyl nikdo raněn, jedině dva italští vojáci. Palbou pak letadla byla nucena odletět. Nato asi po 10 až 12 lidech nás převáželi jako zajatce přes řeku na italskou stranu. Tam byly zákopy betonové, čemuž jsme se divili, a hned nás obklopili italští vojáci a mezi nimi i kapitán od legií Čech, který nám vytýkal slovy: "To jste až dosud bojovali za to shnilé Rakousko". Bylo mu vysvětleno, že nebyla příležitost dostat se do zajetí.

Musím uvést ještě to, že když jsem byl jako třetí parta převážen na pontonu, bylo v pontonu mnoho vody, tak jsme čepicemi vodu vylévali, ale blízko od břehu nařídili italští vojáci řídit ponton, abychom skákali do řeky, aby se ponton nepotopil. Já plavat neuměl, tak jsem stále otálel. Vtom mě uchopil italský voják za límec blůzy a strčil mě do řeky a nebyti snad kamaráda, který se držel lana přes řeku a druhou rukou mě přidržel, abych i já se mohl lana chytit, byl jsem utopen jistě. Tedy mokrý jako myš jsem pak s ostatními putoval do zajetí. Bylo tehdy horko. Hned v italské frontě byly hromady chlebů, a tak jsme si mohli nabrat chleba tolik, kolik jsme chtěli. Po cestě nám ale bylo vše těžké, tak jsme chlebičky odhazovali do příkopů v domnění, že všude bude v Itálii chleba nadbytek. Ovšem to jsme se zklamali, neboť jsme dostávali v zajateckém lágru pouze půlčičku chlebička tj. asi 1/2 kg na den. V zajateckém táboře nás navštívil již třetí den opět český legionářský důstojník a vyzýval nás ku vstupu do italské legie.

Během čtyř týdnů po odvšivení jsme až na dva vstoupili do legií. Bitvy se náš prapor však již nezúčastnil, neboť jsme nebyli zasazeni do fronty a válka skončila 28. října 1918. Přesto jsme se dostali do naší vlasti až na Silvestra a prvé uvítání bylo v Českých Velenicích a později v Č. Budějovicích jsme dostali každý dva vuřty a litr piva. V Čechách jsme však nezůstali a ihned, aniž jsme opustili dobytčí vagóny, převezli nás na Slovensko do Žiliny.

Bylo by ještě mnoho co vyprávět, a dokonce snad zkreslovat! události, ale já se nikdy s nějakou udatností nechlubil, ani nechlubím. Byli bojem lidé zabíjeni, nevěděli, proč bojují a za co, ale hřeje mě svědomí, že z mé pušky jistě jsem z nepřátelských řad nikoho nezabil, ani nezranil, protože když už jsem musil střílet, střílel jsem nahoru, kde lidé nebyli a také při palbě nikdo nemohl sledovat, zda voják střílí a míří na nepřítele. Hlavně, že to bouchlo. Byli takoví vojáci, že mířili na protivníka bedlivě, ale většinou na takového střelce se nepřítel rovněž zaměřil a obyčejně byl zabit nebo těžce raněn.

Pokud se týče bojů proti Polákům a Maďarům již v Čsl. republice, náš útvar legionářský zasahoval do bojů rovněž na Těšínsku, na řece Visle a pak dále na Slovensku u Putnoku, Bela Apatfalvě, Rim. Sobotě, Tornale, Plešivci, Dobšíně apod. Teprve 26. června 1919 nastalo příměří zákrokem francouzského velitele, neboť vyšší italští důstojníci nás zaprodávali Maďarům, a proto byli odvoláni.

Bylo by ještě mnoho co vysvětlovat, ale i paměť za dlouhé roky vypustila různé detaily. Proto mé vyprávění končím.

Vyprávěl Josef Koptiš, Nadějkov 48